

28.02.2020

Sote-järjestöjen tuottama hyöty hyvinvoinnin edistämässä on turvattava osana sote-uudistuksen lainsäädäntöä

Sosiaali- ja terveysalan tuhansissa järjestöissä tehdään korvaamatonta työtä suomalaisen hyvinvoinnin edistämiseksi. Järjestölähtöistä toimintaa on esimerkiksi vertaistuki, vapaaehtoistoiminta, edunvalvonta ja tiedottaminen sekä ennalta ehkäisevä tuki. Järjestöt toimivat myös palveluntuottajina esimerkiksi vanhuspalveluissa, vammaispalveluissa, kuntoutuspalveluissa, lastensuojelussa ja päihde- ja mielenterveystyössä.

Vaikka järjestölähtöinen toiminta ei teknisesti ottaen kuulukaan sote-uudistuksen kohteena olevaan julkisesti rahoitettuun sosiaali- ja terveyspalvelujärjestelmään, se on silti nivottava siihen saumattomasti. Järjestökentän kirjo levittäytyy eri tasoille yhteiskuntaa, ja lähestyy kansalaisia useilta tarpeiden tasoilta. Monelle asiakkaalle järjestöjen tarjoama apu ja tuki tarjoaa syrjäytymistä ehkäisevää osallisuutta ja vahvistaa työ- ja toimintakykyä olennaisesti. Näitä hyötyjä ei saa menettää.

Me allekirjoittaneet esitämme lakien valmistelijoille, että sote-järjestöjen toiminnan tuottamat hyödyt hyvinvoinnin edistäjinä ja julkisten palvelujen täydentäjinä turvataan kirjaamalla tulevien järjestäjäalueiden perusvelvoitteet selkeästi asianmukaisesti lakeihin:

1. Tunnistus ja kartoitus

Tulevien sote-palvelujen järjestäjien (maakuntien) on tunnistettava alueensa järjestöt ja niiden tekemä työ. Maakuntien on kartoitettava alueensa sote-järjestöt, etenkin niiden järjestölähtöinen toiminta.

2. Vastuutaho

Maakuntiin on nimettävä vastuutaho järjestöyhteistyölle.

3. Yhteistyöelin

Jokaisessa maakunnassa on oltava virallinen yhteistyöelin maakunnan ja järjestöjen yhteistyölle.

4. Palveluohjaus

Järjestölähtöisen toiminnan avun pitää olla sitä tarvitsevan ulottuvilla. Palvelujen järjestäjän on siis huolehdittava siitä, että asiakkaat saavat palveluohjauksen yhteydessä tietoa alueen järjestölähtöisestä toiminnasta.

5. Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen

Sote-uudistuksen valmistelussa on otettava huomioon maakunnan, kunnan, järjestöjen ja muiden toimijoiden roolit sosiaalisen hyvinvoinnin ja terveyden edistämässä sekä varmistettava toimivat yhteiset rakenteet.

LIITE**Yksityiskohtia ja lakien esimerkkipykälää****1. Tunnistus ja kartoitus**

Tulevien sote-palvelujen järjestäjien (maakuntien) on tunnistettava alueensa järjestöt ja niiden tekemä työ. Maakuntien on siis kartoitettava alueensa sote-järjestöt, etenkin niiden järjestölähtöinen toiminta. Järjestöllä on kuitenkin niin halutessaan säilyttävä mahdollisuus olla ilmoittautumatta maakunnalle.

Lain esimerkkipykälä:

”Maakuntien on tunnistettava ja kartoitettava alueensa sosiaali- ja terveysalan järjestölähtöistä toimintaa ja palveluntuotantoa harjoittavat järjestöt. Maakuntien on ylläpidettävä listaa yhteistyössä järjestöjen kanssa.”

2. Vastuutaho

Maakuntiin on nimettävä vastuutaho järjestöyhteistyölle.

Lain esimerkkipykälä:

”Maakuntien on nimettävä vastuutaho järjestöyhteistyöhön.”

3. Yhteistyöelin

Jokaisessa maakunnassa on oltava vähintään yksi virallinen yhteistyöelin maakunnan ja järjestöjen yhteistyölle. Menneellä hallituskaudella 2015-2019 niin kutsutun järjestämislain 8 pykälässä oli hyvä kirjaus *”Maakunnan on tehtävä yhteistyötä muiden maakunnassa toimivien julkisten toimijoiden, yksityisten yritysten ja yleishyödyllisten toimijoiden kanssa.”* Tämä lähtökohta on kirjattava myös tuleviin lakeihin, ja sitä on vielä selkeytettävä.

Yhteistyöelimen muotoa ja toimintatapoja ei ole tarpeen määritellä lain tasolla. Monilla alueilla viime kaudella käynnistettiin, tai muutoin jo toimii neuvottelukuntia tai muita tätä tarkoitusta vastaavia yhteistyöelimiä. Näitä pitää voida jatkaa ja kehittää.

Lain tasolla on kuitenkin selkeästi määriteltävä, että jokaisen maakunnan alueella on oltava tätä tarkoitusta varten vähintään yksi vaikuttamistoimielin. Kun asiasta säädetään lailla, voidaan varmistua siitä, että jokainen maakunta saa järjestöjen ja yritysten asiantuntijuuden osaksi strategista suunnitteluaan ja palvelujärjestelmänsä kehittämistä. Yhteistyöelin pitää osallistaa myös järjestöjä koskevan päätöksenteon vaikutusten ennakkoarviointimenettelyyn (EVA).

Lain esimerkkipykälä:

”Maakunnan on tehtävä yhteistyötä muiden maakunnassa toimivien julkisten toimijoiden, palveluja tuottavien yritysten ja järjestöjen sekä järjestölähtöistä toimintaa harjoittavien järjestöjen kanssa. Tämä on toteutettava vähintään perustamalla neuvottelukunta tai muu vastaava yhteistyöelin.

Maakunnan on kuultava yhteistyöelintä, ja otettava sen kanta huomioon strategisessa päätöksenteossaan koskien sosiaali- ja terveyspalvelujärjestelmää ja hyvinvoinnin ja terveyden edistämistä.”

4. Palveluohjaus

Järjestölähtöisen toiminnan avun pitää olla sitä tarvitsevan ulottuvilla. Palvelujen järjestäjän on siis huolehdittava myös siitä, että asiakkaat saavat palveluohjauksen yhteydessä tietoa alueen järjestölähtöisestä toiminnasta.

Lain esimerkkipykälä:

”Maakuntien on huolehdittava siitä, että asiakkaat saavat palveluohjauksen yhteydessä tietoa alueen järjestölähtöisestä toiminnasta.”

5. Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen

Sote-uudistuksen valmistelussa on otettava huomioon maakunnan, kunnan, järjestöjen ja muiden toimijoiden roolit hyvinvoinnin ja terveyden edistämisessä sekä varmistettava toimivat yhteiset rakenteet.

Kunnioittaen,

Ulla-Maija Rajakangas

toimitusjohtaja

Hyvinvointiala HALI ry

Vertti Kiukas

pääsihteeri

SOSTE Suomen sosiaali ja terveys ry

Tarja Myllärinen

johtaja

Kuntaliitto